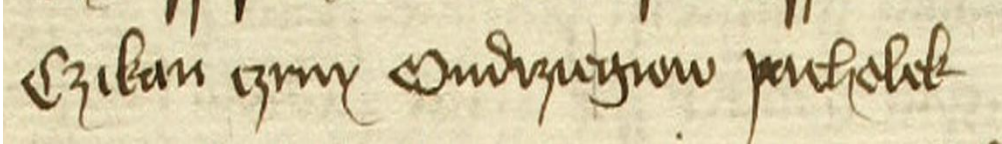

Romové

Historie kontaktů s Romy

- Do konce 15. století
    - 1399 – popravčí kniha pánů z Rožmberka
-
- 1416 – Staří letopisové čeští
  - původně vstřícný nebo neutrální postoj → cizí původ, vzhled, způsob obživy a postoj k náboženství => negativní
  - označení cikán není etnické ale sociální

- 16. – 18. století
  - Čechy: pronásledování, fyzická likvidace, vypovídání z území => kočovné skupiny
  - Morava: mírnější, na konci 18. století první usazená rodina
  - Slovensko: vstřícný postoj šlechty (muzikanti, kováři), hromadné usazování od 16. století
  - nerovnoprávnost
  - prameny pouze neromské provenience

- Osvícenectví
  - snaha panovníků o usazování (Marie Terezie v Uhrách, Josef II. na Moravě)
  - samovolné usazování na J Moravě (Strážnice, Svatobořice, Hornácko)
  - konec fyzických trestů, právo k životu na území narození
- 19. století
  - zákony upravující pobyt Romů (domovské právo)

- 1. republika
- uznána národnost, ale jde spíše o statistickou kategorii cikán
- způsob obživy podle vztahu k územnímu pohybu: usedlí (kováři, hudebníci, nádeníci, práce s organickým materiálem, žebrání, polní pých) x kočovní (prodej zvířat, podomní prodej, věštění, drobné krádeže)
- zákon 117/1927 O potulných cikánech: nižší občanská kategorie (cikánské legitimace, zákaz vstupu, výchovná opatření, vykazování a zákazy pobytů)

- vysoká míra integrace na Moravě (první VŠ student), relativně dobré soužití na Slovensku, Čechy více problémy – kočovné skupiny
- 2. světová válka
  - Romové z území protektorátu v koncentračních táborech → 90% předválečné populace zahynulo
  - na Slovensku výrazné zhoršení životních podmínek

- 2. polovina 20. století
- po válce samovolné i státem řízené migrace za prací do pohraničí (S Morava a Čechy, Z Čechy) a průmyslových oblastí
- asimilace řízená státem: sociálně-patologická skupina, narušení komunit, neoficiální zákaz používání jazyka, kultury
- 1958 zákaz kočování
- 1965 likvidace romských osad na Slovensku, bez efektu
- 1968-73 první romská politická strana u nás Svaz Cikánů-Romů

- 80. léta 20. století
  - integrace: povolení kulturních aktivit, oživení jazyka

- 90. léta 20. století
  - 1991 poprvé v status národnostní menšiny
  - vlna etnoemancipace a občanské angažovanosti x zvyšující se nezaměstnanost a sociální propad
  - 1993 s rozpadem Čsl. nemožnost nabytí českého občanství (status cizinců => horší životní podmínky)

Charakteristika menšiny

- historická menšina x dlouhou dobu není soužití s majoritou => historické determinanty vzájemných vztahů
- správné označení Romové (z označení v romštině, Rom = muž) x exoetnimum cikáni (používané též v historických souvislostech)
- jediná menšina bez „původního“ státu
- vnitřní dělení na subetnické skupiny = není homogenní etnikum: 85% slovenští R., 10% olašští R., zbytek moravští, čeští, maďarští, Sinti (skupina z Německa)

- výrazná sociální segregace
- nízké vzdělání => sociální úpadek a nerovnost, dnes pomalé navyšování SŠ a VŠ (tzv. romská elita)
- vyšší koncentrace v průmyslových centrech, městech
- vysoké procento do 20 let (mýtus vysoké porodnosti)
- vztahy s majoritou ovlivněny oboustrannými negativními stereotypními názory

- R. o sobě: důležitá rodina, kolektiv
- Češi o R.: výrazná polarita (hluk x umí si užít život; nemyslí na budoucnost x bezstarostnost; bezohlední x rozdali by se atd.)
- Romové o Č.: svázaní pravidly, vysoký individualismus

Etnické identifikátory

- předěl po 2. světové válce: ztráta dosavadních hodnot, marginální nabývání hodnot majority
- Romipen (= „romství“, tj. co dělá Roma Romem): proměnlivé
- jazyk: stejná jazyková větev jako čeština x velké odlišnosti, pasivní znalost, písemná forma není kodifikována (u nás východoslovenský dialekt)
- náboženství: „osobní“ víra → kostel jen na důležité svátky; prvky animismu (duše zemřelých)

- hudba a tanec: pro vlastní komunitu a pro majoritu; nejvýraznější identifikátor pro většinovou společnost

<https://www.youtube.com/watch?v=y7YakLcZO6l>

<https://www.youtube.com/watch?v=7bEvZQVOkD8>

- zvyky: rodinné v okruhu velkorodiny, nákladné = způsob ukázat možnosti rodiny (svatby, křty, pohřby); výroční přizpůsobené majoritě se specifickými rysy (Vánoce – jídlo duším zemřelých za okno nebo na hrob)

Statistické údaje

- 1783: první sčítání, monarchie
- 1. republika: Čsl. 70 – 100 tisíc Romů
- 1942: 6.500 na území protektorátu
- 1945: 583 Romů
- 1991: 32.900
- 2011: 5.135 (+ 7.717 dvojí národnost), JmK 309 (+ 454), kvalifikované odhady 280 – 320 tisíc

Kulturní instituce

- výrazný podíl institucí, které založili a/nebo provozují (také) neromové
- hlavní cíle: boj proti diskriminaci a rasismu, sociální práce, vzdělávání, právní pomoc, rozvoj a prezentace kultury
- Muzeum romské kultury (Brno, 1991): specifikum v ČR– pouze o národnostní menšině, dnes státní (Ministerstvo kultury), rozsahem a fungováním i ve světě

- Slovo 21 (Praha, 1999): mezinárodní romský festival Khamoro
- Romea (Praha, 2002): od 2012 zpravodajský server, časopis Romano vodi
- Drom (Brno, 1988): v sociálně vyloučené lokalitě
- IQ Roma servis (Brno, 1997)
- Společenství Romů na Moravě

Literatura a badatelé

- 19. století – jazykověda, z ní zjištění původu
- Antonín Jaroslav Puchmajer (1821): první práce o romštině
- Jožka Černík: Cikánské písničky (1921) – nejstarší notové a textové záznamy z Moravy
- Vincenc Lesný: Jazyk cikánů v ČSR (1934) – kapitola v Československé vlastivědě
- Ctibor Nečas, Bartoloměj Daniel, Jiří Hanzal, Jana Horváthová – historie

- Milena Hübschmannová – indoložka, slovesný folklor, zakladatelka semináře romistiky na UK (1991)
- Hana Šebková – 60. a 70. léta, rodina, komunita, slovesný folklor
- Eva Davidová – 2. pol. 20. stol., etnografka, hmotná (řemesla) a duchovní (hudba) kultura
- Dušan Holý – hudba (Jožka Kubík)
- Romano džaniben, Bulletin Muzea romské kultury (recenzovaná periodika)
- www.romea.cz